

Lyydia Maria Leinonen

NIITTYLÄN LYYTI VAARANKYLÄLÄINEN PERSOONA

Kuvassa noin vuodelta 1921 Lyytin äiti Kaisa Stiina ja Lyytin veli Jussi, takana Lyyti ja poikansa Viljo.

Lyyti oli Onnenmättään Paavo Leinosen s. 1845 ja Kaisa Stiina Hukkasen (s. 28.01.1857 Sotkamossa k. 19.04.1949 Paltamossa) tytär. Äitinsä Kaisa Stiina avioitui leskeksi jäätyään Niittylään leskeksi jääneen Jaakko Karjalaisen s.08.07.1860 puoliseksi ja lapset muuttivat mukana.

Lyyti eli Lyydia Maria Leinonen s.**15.01.1913 k. 28.12.1983** asui Niittylässä hänen poikansa Viljo Leinosen jäätyä taloon isännäksi. Viljon tytär Raili Leinonen muistelee mummoaan seuraavasti:

Olimme kokoontuneet Vaarantalolle katselemaan vanhoja valokuvia, kun Terttu pyysi, että voisinko kirjoittaa Kyläsanomiin jostakin kylämme persoonasta. Ja siitähän se ajatus sitten lähti. Se persoonahan on mummuni eli Niittylän Lyyti – kuvina ja muistoina mielessä.

Minä olin mummun tyttö. Muistan ne yhteiset matkat, milloin Paltaniemelle kirkkopyhinä, maatalousnäyttelyt ja Kajaanin torille markkinoille sekä monet muut reissut. Niistä on mukavia muistoja. Yksi torillakäynti on naurattanut näin jälkeempäin, mutta ei silloin. Olimme ostaneet minulle kengät. Muistan ne vieläkin – kauhean rumat ja niissä piti olla kasvuvara. Ja nehän meni monta vuotta, kun kärkiin pantiin paperia, etteivät loksua. Kengät oli mummun mieluiset, ei minun. Niin lähdettiin kirkkopuistoon syömään eväitä ja mummu ihasteli kenkiä. Saatiinpa taas tytölle hyvät kengät! Sitten mummu huomasi niissä jotain vikaa. Minä vastaan haraava tyttö käsipuolella takaisin torille. Koska tiesin, mitä tuleman piti – siellä tuli hirveä sanasota – Torikauppias vastaan Niittylän Lyyti. Uhkasipa mummu jo poliisillakin ja muutkin torilla olijat olivat mummun puolta. Ja niinhän siinä kävi, että uudet kengät kassissa menimme takaisin kirkkopuistoon jatkamaan eväiden syöntiä.

Kuvassa noin
vuodelta 1957
Niittylän Jussi,
Lyyti, Maire, Raili,
Viljo, Aino ja Matti.

Niittylän pihassa takana vasemmalta Niittylä Lyyti, Seitin tytär Anja, Niittylän Viljo, vaimonsa Aino, Niittylän Jussi ja Kumpulan Reeta. Edessä Kumpulan Ilmari, Niittylän Matti ja Raili edessään Kumpulan Lea.

Mummuhan osasi tehdä miesten töitä. Taitavista käsistä valmistui suksipari, tuolit, penkit, tiinut ja monet muut esineet. Mummu oli ahkera kalastamaan. Niittylän lähellä oli Vehkapuro, josta hän onki maukkaat tongot ruokapöytään. Näille onkireissuille mummu lähti lauantai-iltaisain saunan jälkeen, eikä ottanut meitä penskoja mukaan, kun siellä piti olla hiljaa. Verkot hänellä oli Koikerolla ja Kalliojärvellä. Mummu oli myös ahkera

marjastamaan ja leipomaan. Maukkaat kukot, rieskat ja piirakat paistuivat uunissa ja tietenkin juustoleivät.

Vaikka miehet Niittylässä metsästäivät, mummu ei ollut pyssyyn koskenut. Mutta sekin päivä tuli aikanaan. Koira oli haukkunut pitkin päivää puuhun ja miesväki oli jossain muualla. Mummu oli ottanut suusta ladattavan pyssyn ja laittanut ruutia summan mutikassa kai liian paljon. Oli hiipinyt puun juurelle ja ampunut ja valtava pamaus oli kuulunut. Mummu selällään pyssy vieressään maassa ja koira oli laukannut koppiin, josta oli vasta seuraavana päivänä uskaltanut tulla pois. Onneksi ei ollut käynyt mitenkään, eikä puustakaan ollut saalista tipahtanut ja mummun osalta oli metsästys loppunut tähän yhteen kertaan.

Niittylässä vuonna 1968 Lyytin 70v. päivänä kuvassa Mairenen miehen veli Kauko Väisänen, Kallion Sirpa, Maire, Raili, Viljo, Aino, edessä Lyyti-mummo ja Mairenen tyttö Tuija.

Kesäisin nukuttiin mummun kanssa aitassa. Aina ennen nukahtamista pyysin, että mummu kertoisi ennenvanhaista. Ja mummuhan kertoi lapsuuvestaan, ajastaan onnenmättäällä ja pelottaviakin tarinoita – lauloi sen ajan lauluja, joista mieleeni on jäänyt katkelma tästä laulusta: ”Nyt on pikku pakkanen ja Oulujärvi jäässä. Veikkolan Eemelin karvahattu on toisella puolen päätä” Kuinka turvallista olikaan nukahtaa sinne mummun selän taakse velttien alle. Sade ropisi pärekattoon ja kaukaa kuului ukkosen jyrinä ja sääski inisi korvan juuressa.

Kun muistelen Lyyti-mummuani, jostain kumman syystä tulee mieleeni nämä Niskavuoren vahvat naishahmot. Ehkä hän oli oman aikansa Niskavuori - mene tiedä. Lyydia Maria Leinosen elämä päättyi talvisena iltayönä Niittylässä sairaskohtaukseen. Mieleeni on jäänyt kuva mummusta, kun hän seisoo veräjällä ja kutsuu lehmiä navetalle. Siellä mummu on jossain elämäni enkelinä taivaan veräjän takana.

Lyytin haudalla vuonna 1973 Tuija ja Kirsi (Mairen työt), Maire, Veikko, Vieno Mustonen (Kukkula) Raili, Viljo, Aino, Kukkulan Pirkko, Pirkon tyttö Saija, Matti, Jurvan Sisko ja Martti.

Työn ja Kotiseutulehti PALTAMO

hyväntuulen sisarukset

Kumpulän lähimmässä naapurissa Niittylässä asuvat sisarukset Johannes ja Lyydia Leinonen, todalliset työn tuttavat, jotka eivät oikein vieläkään tahdo alistua vanhuuden valtikan alle, vaikka ikää alkaa olla 70 — ylikin. Mutta hehän ovat syntyneetkin työtekevään maailmaan.

Johannes syntyi 1892 Onnenmättään tilalle, jota asuivat veljekset Paavo ja Matti Leinonen. Paavon lapsia olivat Kaisa Liisa, Saara Kustaava, Lyyti Maria sekä pojat Joopi ja Johannes. Onnenmätäs oli alkujaan kruunun tila, joka haettiin perintötilaksi. Sillä pidettiin 3 lehmää. Isä-Paavo teki suksia kolmekin paria päivässä ja Matti-veli rah-tasi ne hevosella Ouluun mark-

kinolle. Kotiin tullessaan hän toi jauhoja, suolas ja muuta tarvittavaa.

Kankaat kertoo Johannes ostetun lapsuudessaan vienankarjalaisilta kulkukauppialta, joita nimitettiin laukkauryssiksi. Kotona kadottiin, ja loukutettiin sarat ja hampul. Asunto oli sävupirtti, joka on vieläkin purkamattomana pystyssä. Päreellä ja pienellä öljytulijalla valostettiin. Öljyllä etenkin suksia tehdessä. Niillähän saatiin rahamarkkoja 2—3 mk parilta.

Poikamiehenä kertoo Johannes säilyneensä siksi, että on ollut savotoissa koko ikänsä, niin »eihän sitä ole ehtinyt naisia kattelemaan.» Kun »vormintari» myötätti isän kuoleman jälkeen kotitilan pekkohuutokaupalla, lähtivät lapset maailmalle savotoimaan.

Äidin mentyä uusiin naimisiin Jaakko Karjalaisen kanssa, seurasi Lyyti äitiä nykyiseen Niittylään, missä äiti eli 93-vuotiaaksi asti.

JAAKKU... >

Sisarukset Johannes ja Lyydia Leinonen ovat kuin aisapari luonteeltaan ja kokemuksiltaan.

Iyon ja...

Jatkoa siv. 1

Koska Niittylän tilalla on maata 15 ha ja siitä viljeltyä viitisen ha, voi tilalla pitää hyvin 4—5 lehmää ja tulla melkoisesti toimeen. Näin ainakin Lyytin poika Viljo vaimonsa ja kahden lapsensa kanssa vakuuttaa. Mutta onhan hänkin tottunut työtä tekemään äidin opettamana.

MIKÄ EI LYYTILTÄ KÄY — SE EI KÄY KELTÄÄN

Isän töitä katsellessaan päätti Lyyti tyttönsä tehdä sukset. Siitä luottamus omiin taitoihin alkoi. Tätä suksiparia seurasi-ivat monet muut esineet, Tuolit, jakkarat, penkit, tiinut sun muut puuesineet valmistuivat kuin mieheiltä. Eikä Lyyti kartellut pöllimetsääkään, ei maantietöitä eikä hevostiehen hommiakaan. Pysyipä kirves käsissä halon teossakin miesten ollessa »suuremmassa savotassa». Mutta tuttuja ovat olleet naisellisetkin työt Lyytille. Tänäkin talvena hän on ehtinyt kehrätä jo 4 kg villoja.

Mutta olikos unohtua Lyytin heinännitto? Tosi mies on aikoinaan pitänyt Lyytiä vastaan nittoessa asettaa, jos on mieli ollut

jää? Tällä tavallako koetetaan saada lisätuloja kuntalaisille? Vai halutaanko täten lisätä työttömyyskortiston miesvahvuutta valimonkin miesten iuvulla? Vai onko jälleen kyseessä jonkun henkilökohtaiset edut, jotka ovat koko kuntaa ajatellen tärkeämpiä?

— Asiaa seurannut —

pärjätä. Ilmankos — Niittylän Lyyti.

SAVOTTA-AIKA ON OHI

Kyllähän noita savotoita vielä olisi, mutta ei niihin enää jaksa. Näin huokaa Jussi Palstat on annettava nuoremmille, jopa Lyytinkin, vaikka hän tunteeikin olonsa tyttöksi äidin ikää ajatellen. Maamiesseurassa Jussi on vieläkin mukana ihan johtokunnassa. Eikä hän ole unohtanut työväenliikettäkään koska katsoo sen itselleen parhaiten soveltuvan. Onhan hän ollut työväenrienoissa mukana koko maamme työväenliikkeen historian ajan.

Mutta jos ei työ enää luistakaan sisaruksilta kuten ennen, luistaa toki juttu. Eikä ystävällisempiä ihmisiä tarvitse muualta etsiä — toteaa

— k —